

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1625

Cap. V. Coniugalis Castitas, Adulterij grauitas, & nimia zelotypia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39637

CAPVT V.

CONIUGALIS CASTITAS, ADULTERII GRAVI-
tas, & nimia Zelotypia.

MOR & concordia inter coniuges valde conseruatur & crescit per castitatem quæ in gradu suo supremo, quem *virginitatem* dicimus, non modò in *mulieribus*, quarum præcipua ac primaria *dos* est illa integritas, sed etiam in *uiris*, præcedere spòsalia deberet. Talis fuit Iacob Patriarcha, quamuis satis prouectus cum prima vxore Lia contraxerit. Nam propterea primogenitum suum Ruben vocauit *principium doloris sui*, insinuans (vt docet Abulensis) tunc patres cum dolore, quamuis sine omni culpa, amittere, quod nulla pœnitentia reparari ac recuperari potest. Tunc verò castitas illa incipit, quam *coniugalem* dicimus: quæ in *fidelitate*, quam in opere coniugali alter alteri præstare tenetur, sita est. Vt tranque castitatem senior Tobias filio suo commendauit, antequàm ad matrimonium animum applicaret: *b Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione; & præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire.* quasi diceret; antequàm connubium ineas, *virginitatem* serua: inito autem iam connubio, status *coniugalis* castitatem cole: quæ per duo extrema vitiosa, *nimum* scilicet amorem, & odium, ac tædium periclitatur. *Primus* frequentior est, & consistit in immoderato & effræni vsu *voluptatum* coniugaliū: iuxta illa D. Hieronymi verba, quæ in Decretalia relata sunt; origo, inquit, amoris, honesta erat; sed eiusdem magnitudo turpis: parum autem refert; honestà esse causam, si propter hanc ipsam insanias. Propterea nõ inscitè Philosophus olim dixit: adulterum illum esse, qui nimio & inordinato amore vxorem suam diligeret, quam vir sapiens non turpi & inordinato: sed ita honesto discretoq; affectu diligere debet, vt non voluptatis imperus, Regis instar, prædominetur; sed rationis sequatur dictamen. Nihil enim turpius ac fœdius, quàm vxorem propriam tanquam adulteram, nec nisi ob solam voluptatem amare. Quocirca qui hoc modo illà amaret: etiam si vxor propria non esset, post illam tamen abiret; & vt mentis impos, leges transgredederetur, quas Deus, ad status huius iustificationē constituit. Euidens peccati huius grauitatis indicium est horrenda & funesta mors *septem* virorum Saræ, quos demoniū, ob indomitā carnis concupiscentiam, qua ad illam, instar equi & muii, non nisi turpē voluptatem spectantium, ingredi volebant, enecauit. Recordentur proinde coniuges: quemadmodum *vinum* moderatum salubre est, & sanitati conducit: nimum verò & immodicū eidem nocet; ita nimio delecta-

a Gen. 49. 3.
Ibi ex Plinio
li. 10. c. 65.
Castitas
virginalis
& coniugalis.
b Tob. 4. 13.

Lib. 1. Con.
Iouin.

32. q. 4. 1. o.
rigo.

Amoris tur-
pis fœditas
& pœna.

”

”

”

”

”

”

S. Tho. Ad-
ditio ad 3. p.
q. 49. a. 6.
dicit esse p.
mortale.

tionum coniugaliu vino, castitatem amitti & eueri. Ita S. Aegidius, S. Francisci socius sæculari cuidam, de castitate coniugali glorianti, & ab adulterio immuni, respondit; ne propterea, inquit, glorieris; potest enim quis non minus è proprio vase, quàm alieno inebriari: sic ostendere volens etiã in hoc, ebrietatem aliquam contineri posse, quæ perfectæ castitati aduersetur: ac proinde nimietatem hanc & immoderationem mortificandam. Dolendum enim est (ait S. Gregorius) immaculatum matrimonij thorum maculare; & in vitium conuertere, quod cum virtute fieri posset multi Sodoma instar Loth, egrediuntur, luxuriæ flammæ fugientes: non tamen ad altum perfectæ continentia montem se recipere conati sunt; sed in d. *Segor ciuitatem paruum*, id est statum coniugalem (in quo virtutum nulla sublimitas) peruenisse contenti sunt, hic tamen ab incendio carnalis delectationis immunes agere possunt, & animas *saluare*: (nisi excessuum scintillæ, quos ob immoderatam concupiscentiam faciunt, eosdem vtulent) quod fieri tum poterit, cum amorem suum ad regulas præscriptas moderati fuerint; & matrimonio eos duntaxat ob fines vtantur, ob quos id instituit Deus: ad procreandam scilicet *sobolem*, & *concupiscentia* ardorem extinguendum; tantum è pharmaco sumendo, quantum ad dolorem leniendum, non verò magis *augendum* spectet. Vnde sequitur, Coniuges in quibus ob ætatem *senilem* duo illi fines iam finem accipere, si perfecti esse velint, *continentia* effulgere debere, Abrahæ & Saræ exemplo, qui dum in senium deuenientes de prole habenda desperarent, sese ab vsu matrimonij continuerunt: Quemadmodum Doctores nonnulli ex verbis illis Saræ, cum Angeli, sobolem Abrahæ ex ipsa promitterent, colligunt, *e postquam consensui*, inquit, *& Dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo*: ostendens scilicet, se iam omnem à carnali voluptate animum auertisse.

§. I. *Adulterii grauitas in Viris.*

AM ad *alterum* extremum transeamus, odij scilicet, & contemptus, quo vehementius coniugalis castitas oppugnatur, & summa cum iniquitate & iniustitia in *adulterii* peccatum præcipitatur. Tanta siquidem est carnis in delectationes suas consecandas pronæ miseria, vt licitarum voluptatum experientia & delectatio, quæ teste Apostolo, ad *fornicationem* fugiendam, & concupiscentia ignem sopiendum instituta est: easdem magis magisque extimulet; & simul etiam illicitarum experientiarum desiderium inijciat: in quibus *Demon* & deprauata *imaginatio* maiorem gustum ac saporem situm esse fingit, cum quodam aliarum fastidio ac nausea. Ita sentiebat nequam illa mulier, quam Salomon ait dixisse, *b Aqua furtiua dulciores sunt, & panis absconditus suauior*. non quod reuera ita sit, sed quod maiori cum auiditate

gustari

Coniugij
honestus v.
sus.

3. p. past. ad.
mon. 28.

d Gen. 19. 20

Turpe senilis
amor.

c Gen. 18. 12.
Vide Perer.

27. Cor. 7. 2

b Prov. 9. 17

*Aliena ma-
gus placent.
Hom. 3. de
verbis Iſa.*

*c Iob., 31. 12.
Adulterij
mala.*

*2. 7. 9. 154.
art. 8.*

*d Eccl. 23.
21.*

c Iob., 24. 15.

gustari soleant; & proprius panis, quamuis melior, nauſeam plerumque adferat. Veruntamen quicumque infelix eiufdem cum illa opinionis eſt, nullã propterea excuſationẽ habeat, teſte S. Chryſoſtomo, quamuis millies carnis ſuã inclinationem ad ſui purgationem adferat: dedit enim iã Deus propriam illi vxorem, quẽ concupiſcentiã illius aſtus ſedet: ideoq; inſtar nauis eſt naufragium in portu faciẽtis. Nec aduertit miſer, vt ait Sapiens: *in adulterio latere gigantes*, id eſt dæmones, illiusq; conuiuas, qui ex alieno comedũt, & bibunt, in abyſſo infernali ſepeliẽdos. Nam teſte Iob, adulteriũ *nefas eſt, & iniquitas maxima, ignis uſque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans gemina*: nam honorem, famam, amicos, & patronos, coniugum concordiam, familiã quietem, & domus fãlicitatem corripit ac deuaſtat, aduſque radices euellens & deſtruens propagines: efficiendo ſcilicet, vt filij ac ſucceſſores perpetuũ, tanquam in certo patre, & illegitimẽ nati, habeantur

At quoniam adulterium (vt S. Thomas docet) vtrique coniugum commune eſt, de vtroque peccato proferamus ea, quã per Eccleſiaſticum Spiritus S. depromit: præſupponendo, *duplici ratione virum adulterium committere poſſe*; vel quod ipſe coniugatus ſit, tamenſi mulier, cum qua peccat, ſit ſoluta; vel quod illa coniugata, ipſe verò ſolutus. Primum *ſidelitati* ſtatus ſui aduerſatur; alterum *iuſtitia* alterius vxore abutendo. De vtroque verò caſu ita loquitur Eccleſiaſticus: *d duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram & perditionem; id eſt, omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuũ, contemnens in animam ſuam & dicens: Quis me videt? tenebra circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me, quem vereor: delictorum meorum nõ memorabitur Altiffimus. Et non intelligit, quoniã omnia videt oculus illius, quoniã expellit à ſe timore Dei huiusmodi hominis timor, & oculi hominũ timẽtes illũ. Et non cognouit, quoniã oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolẽ, circumſpicientes omnes vias hominũ, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur, & vbi non ſperauit, apprehẽdetur, & erit de decus omnibus: eò quod nõ intellexit timorẽ Domini*: hæc ſunt Eccleſiaſtici verba, quibus confirmatur id, quod Iob ait: *e oculus adulteri obſeruat caliginẽ, dicens: non me videbit oculus, & operiet vultum ſuũ, perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerant ſibi, & ignorauerũt lucem. Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant, maledicta ſit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum, ad nimium calorem tranſeat ab aquis niuium, & uſque ad inferos peccatũ illius: obliuſcatur eius miſericordia, dulcedo illius vermes; non ſit in recordatione, ſed conteratur quaſi lignum infructuoſum: pauit enim ſterilem, qua non parit; & vidua benẽ non fecit, id eſt, eò quod facultates ſuas dilapidauit in fruenda muliere nequam, e qua nullos ſuſcipere ſperat liberos, & ob quam propriã vxoris*

obliu-

obliviscitur: cum qua ita agit, atque si vidua aliqua esset: aliud verò non spectat, quam ut carnem suam delictis impleat: quæ ita sterilis est, ut nullos sanctorum operum fructus producere possit; animam propriam oblitus, quæ eadem proferre possit: in perpetua illam viduitate agere sinens, à Deo suo in perpetuum orbatam. Has aliasque maledictiones & miseras Iob vir integerrimus adulteris interminatur: qui etiam in hac vita plurimas illarum incurrit. Et quamvis iustitia secularis ac terrena, quia illorum delicta ignorat, eadem castigare non potest: *caelestem* tamen non effugient. Nam, cum se maximè secui os credent, tum terribilia illius flagella experientur. Quem admodum illa sensit David Rex, dum uxorem Uriæ adulterio polluit, cui per Nathan Prophetam Deus interminatus est, dicens: *Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, Et tollam uxores tuas in oculis tuis, Et dabo proximo tuo, Et dormiet cū uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim fecisti absconditè, ego autè faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, Et in conspectu solis.* Minis verò, rei successus respondit, Absalon enim filius aduersus patrem insurgens, cum decem illius uxoribus adulterino concubitu copulatus est; & parum etiam abfuit, quin regnum illi & vitam auferret, ut *g aqua furtiva*, saporem & panis absconditi dulce animam septemplici dolore lueret. Nec ipse etiam Absalon adulter impunè habuit: Deo quippe permittente, *h Ioab tribus illum lanceis ex arbore pendulum transfixit.* & propter decem mulieres, quas violauit, decem armigeri Ioab accurrentes eum interfecerunt, ne tale delictum debita castigatione priuaretur. Quam brem mariti hoc sapientis consilium, quod metaphorice significatum proposuit, sequantur: *i Bibe aquam de cisterna tua, Et fluentia putei tui, nec ad alienum accesseris. Deriuentur fontes tui foras, Et in plateis aquas tuas, id est filios tuos ita diuide ut tanquam proprij possint absque pudore comparere: & ita habeto eas solus, ne sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta, Et latere cum muliere adolescentia tua. Quare seduceres filium ab aliena, Et foueris in sinu alterius? Respicit Dominus vias hominis, Et omnes gressus eius considerat. Iniquitates sua capient impium, Et funibus peccatorum suorum constringentur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, Et in multitudine stultitia sua decipietur.*

§. II. *Eiusdem delicti in uxoribus explicatio.*

TRANSEAMUS ad adulterij grauitatem in uxoribus, quod maiora seculum damna trahit, quæ graphice idem Ecclesiasticus depingit in tertio eas peccantium genere recensens, qui grauissima flagella & caigationem amarissimam promerentur: *sic est mulier omnis relinquens virum suum, Et statuens hereditatè ex alieno matrimonio. Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit. Secundo in virum suum deliquit; tertio in adulterio fornicata est, Et ex alio viro filios statuit sibi, qui legitimos sua hereditate priuabunt. Hac in Ecclesia aduocetur*

Adulteros
punit Deus.

2. Reg. 12.
11.

David.

g Pru. 9. 17.

h 2. Reg. 18.
14.
Absolon.

i Pru. 5. 15.
ex Iamsonio.

Ecl. 23, 32.

Et in filios eius respicietur: hoc est, ea nota illis inuretur. Nō iradent filii eius profundas radices, & rami eius non dabunt fructū: Deo id permitente, ut cuiò pereant, derelinquet in maledictum memoriā eius, & dedecus illius non delebitur, & agnoscent, qui derelicti sunt, quoniā nihil melius, quam timor Dei, & nihil dulcius, quā respicere in mandatis Domini. Hæc Ecclesiasticus, culpæ ac poenæ miseras referēs, quas vxor adulterans incurrit: eò quòd iniuriā Deo, marito, filijs legitimis, & ipsis illegitimis, cognatis, affinis, & notis omnibus irroget, omniumq; in se iram prouocet, vt propterea omnibus odio & contemptui sit; filios viri sui dubios reddat, & ipsi illegitimi tam in Ecclesia, quā in Rep. infames sunt, & detestandi, idque non modò in odium ac detestationem delicti parentum, sed etiam quod prauos illorum mores imbibere & sequi soleant; ac propterea (vt Sapiens dixit) *b filii adulterorum in inconsummatione erunt*, nec crescent, & ab iniquo thoro semen exterminabitur, & spuria vitulina non dabunt radices alias, neque stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinauerint, a iniquitate ventorum eradicabuntur, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum. Aptum eius rei exemplum fuit Bersabee proles ex adulterio concepta, pro cuius salute quamuis Pater d deprecaretur Dominū, & ieiunaret, & ingressu seorsum iaceret super terram, non tamen est exauditus ab eo, ne (vt ait S. Ambrosius) superstes filius, tam fœdi adulterij memoriam integram in mundo conseruaret.

b Sap. 3. 16.

c Cap. 4. 3.

Adulterij

memoria o-

diosa.

d 2. Reg. 12.

16.

Serm. 5.

Lex Zelo-

typia.

c Num. 5. 14

SED maiorem adhuc metum incurrit; ac delicti huius grauitatem offendit horrenda zelotypia lex, ab ipso DEO in Republica Hebræorum lata. Cū enim sciret, quā esset furiosa zelotypiæ virorum passio, & quā detestandum adulterij crimen in vxoribus: hanc zelotypiæ legen tulit; et si spiritus zelotypiæ concitauerit virū contra vxorem suā, quæ vel polluta est, vel falsa suspitione appetitur: adducet eam ad Sacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farinæ hordeacea: non fundet super eam oleum, nec imponet thus, quia sacrificium zelotypiæ est; & oblatio inuestigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino, assumetq; aquam sanctam in vase fictili; & pauxillum terra de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cūq; steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipse autem teuebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congesit, adiurabitq; eam, & dicet: si non dormiui vir alienus tecum; & si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aque istæ amarissimæ, in quas maledicta congesit; si autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, & concubisti cum alio viro: his maledictionibus subiacebis. Det te Dominus in maledictionem, exemplumq; cunctorum in populo suo: putrescere faciat semur tuum, & tumens venter tuus distumpatur. & respondebit mulier: Amen, Amen. & aperto capite aquas illas hauriet: quas cūm biberit:

biberit, si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos. Si autem polluta fuerit, & adulterii rea, pertransibunt eam aqua maledictionis, & inflato ventre compurescet femur, & ita recipiet iniquitatem suam, & maritus absque culpa erit: quia decretum illud DEI erat, cuius lex iusta, & ceremoniarum sancta, ac mysterium spirantes. Nam, quod illa oblatio non triticeam, sed hordaceam farinam, quae bestiarum est cibus, requireret, significabat, (vt Lyranus exponit) eam dirigi ad cognoscendum, & statuendum, an mulier, bestiae instar, vitam duxisset, carnis tantum propensionem & voluptatem sequens. nec miscebatur oleum, quod est lucis fomentum, & vulnera curat: adulterium enim in tenebris peragitur: & ipsa adultera non misericordiae remedium, sed iustitiae supplicium recipiebat: nec eius oratio exaudiebatur: ac propterea non adhibebatur in ea thus. Manebat capite aperto coram sacerdote: eod quod pudorem coram Deo amisisset, & coram hominibus ignominia plena esset remansura. In fictili poculo haurienda aqua praebatur: vt fragilitatem suam, & exiguam fidelitatem agnosceret. miscebatur quoque aqua sancta, & pauxillum terra de pavimento tabernaculi, & charta maledictionum in eandem mittebatur, vt intelligeret: res sacras alijs ob suam puritatem viles: fore ipsi, ob malitiam propria, noxias. Infelix itaque adultera non poterat morte euadere: nam, si peccatum fateri, ne haustum illum acciperet, statuebat: debebat iuxta legem lapidari: si autem haustum sumere volebat, quem aqua amarissima appellabatur, in eas miseras & calamitates incidebat, quas ipsa lex minabatur. Et quavis admodum lex illa horrenda, erat, tamen plena misericordia, totique Reip. fauebat: quia scilicet timor in horrendae illius poenae experimentum incidendi, plurima adulteria impediabat. Ex quo fit, vt tanquam grauissimam poenam minetur Deus illi populo suo, quod vellet hanc legem reuocare, permittens eos effrenate sequi sua adulteria. Non visitabo (ait) super filias vestras, cum fuerint fornicatae; & super spousas vestras, cum adulterauerint. Quae S. Hier. vult non esse misericordiam, sed horrendam iram: nam nec vllum malum culpa maius est, nec maior poena, quam ipsam culpam in hac vita finire impunitam: vt sic crescat illa magis; ac proinde aeterna eius poena magis etiam augeatur.

VERVM quidem est, quod in lege Evangelica, quae gratiae est in usu haec ceremonia, & legis veteris rigor esse desierunt. Nam & Christus D. adductam ad se a Iudaeis mulierem adulteram, vt illam ex legis decreto iuberet lapidari, condemnare noluit, sed qua erat benignitate, peccatum ei dimisit, admonens, ne vellet amplius peccare; cui gratia sua & auxilio, ne relaberetur, est cooperatus. Sed hoc ipsum tamen magis adulterij grauitatem patefacit, quod scilicet legi aduersetur, quae tanta cum misericordia procedit; & gratia, quam per Sacramentum confert. Nouerit igitur mulier Christiana, eo ipso tempore, quo tam grauius delinquit, ream se fieri omnium poenarum & suppliciorum, quae lex vetus zelotypiae reis intetabatur; nam si in hac vita corporaliter non infligentur, spiritualiter

Hordeum.
In eum locum
vide Rebra
in Ose. 2. 31.

Oleum.

Thus.

Caput aper-
tum.

Res sacra.
Mors adul-
terij poena.

Ose. 4. 14.
Impunitas
poenarum
maxima.

g Ioan. 8. 5.

Quo lex be-
nignior, eo
maior rea-
tione.

Fidelitas
corona con-
iugij.
h Dan. 13.
22.

Susanna fi-
delis mer-
ces.

Zelotypia
Vxorum.

Ecl. 236 8.

In Panegy-
rico ad Tra-
ianū imper.

b Iud. 14. 20
Et c. 10. 18.

tamē in anima eadē subiturā; & postea perpetuō inferno, nisi pœnitentiam egerit de peccato suo, vitamque in melius commutatit, luituram. Maximus tamen ad hoc ipsum stimulus esse deberet, amor ipse castitatis, & fidelitatis, quæ status huius *corona* est: vt mori potius eligat, quàm in Deum & maritum perfidiam exercere, idque castissimæ h *Susanna* exemplo: quæ, ne adulterij rea coram Deo constitueretur, maluit coram hominibus adulterij in-
simulari, & pœnis à lege adulteris præscriptis se exponere. pluris enim castitatem cum aliqua infamia & morte ipsa, quàm vitam & honorem sine castitate faciebat. Sed diuina prouidentia fidem hanc coniugem protexit; & quòd ipsa castitatem seruasset: eam Deus in vita conseruauit, illiusq; nomen illustrius reddidit: cum & hodierno die deprædiceretur; & ad finem usq; sacculi fidelitatis illius gloria permanitura sit, vt taceam interim præmium æternum, quo propterea in cælo perfruitur. Ex omnibus hisce argumentis & tremendis rationibus, quas hoc capite sumus prosecuti, validum timoris diuini fructum coniuges conficiant oportet, quo indomitas carnis passiones refrænent; ne extra rationis limites abripiantur.

§. III. *Nimia Zelotypia.*

VERVM silentio inuoluenda non sunt damna, quæ è nimia proficiscuntur *zelotypia*, circa quam lex prædicta versabatur. Est enim crudelissimus carnifex, qui sine vlla clementia & pietate exagitat, ac torquet *zelotypum*; & illum ipsum, de quo talis suspicio habetur. Si enim *uxorem* *zelotypia* occupet, parumq; iè à marito diligi vel aliorum illum amorem suum diuertere suspicetur; intolerabili se ipsam cruciatu afficit; vitamq; sibi reddit amarissimam. Vnde benè Ecclesiasticus: *dolor cordis & luctus, mulier zelotypia: in muliere zelotypa flagellum lingue, omnibus communicans*: id est, ita maritum infinitis cordis afflictionibus exagitans: vt sub intolerabili hoc onere genere eum faciat. lingua illius flagellum est: quòd illum verbis calumniosis, & grauibus, in omnibus, quæ agit, quodammodo flagellet; omnia enim illi materia & fomes sunt *zelotypiæ* suspicionis. Nunquam nõ conqueritur, & exostulat: & omnes querelis suis affligit, nam vt Plinius iunior ait) *nihil tam prouum ad simultates, quam emulatio in fœminis*. Si verò petita, quamuis iniqua, mariti non concesterint, conqueruntur: & exiguo illorum in se amori illud ascribunt: neque prius q̄b instando quiescunt quàm illorum composites reddantur. Expertus est hoc ipsū Sambson in duabus, quas è Philisthijm duxit vxoribus: quæ tam pertinaciter & importunè duo illius secreta inquirere, vt tandem ea illis aperire coactus sit, quarum vna ait: *b odisti me, & non diligis, idcirco problema quod proposuisti, nõ vis mihi exponere*. Altera verò: *Quomodo dicis, quòd amas me: per tres vices meritis es mihi, & noluisti dicere, in quo sit maxima fortitudo tua?* Tam verò molesta & importuna fuit, nullam vt illi

quietem

quidem concedere, donec, quod petebat, recillet. Verum eò grauior & damnosior zelotypia hæc est in viro: quò maior illius ad affligendas vxores potestas, illas domi continendo, & coarctando, parumque illis fidendo: vnde grauiæ sequi solent infortunia. Propterea suauit Ecclesiasticus, *c non zeles mulierem sinus tui: ne ostendat super te malitiam doctrina nequam.* Id est: ne illi occasionem hoc pacto des, peruersa doctrina quæ incantationes & magiam edocet, vtendi: vt tuis se molestijs eximat. Alia lectio dicit: *Ne doceas in te ipsam doctrinam malã:* nam nimia tua zelotypia illam etiam zelotypam reddet, & tuo illam exemplo prouocabis, ad te affligendum, sicut tu illam; & ita tecum se geret, vt experitur, te gerere erga se. Si verò honestè aliàs viuebat: efficies, vt amorem, pro te prosequatur, immutet, & oculos aperiat, vt, quæ forsàn nunquam facere cogitasset, si illi confidisses, facere audeat. Quid tibi profuerit, inquit S. Hieronymus, zelus & nimia diligētia in seruanda vxore tua: si enim *inhonestus* fuerit, vix illam custodire poteris; si *castus* & honestus, custodia opus non habet. Infida enim custos castitatis est *necessitas*. Illa verè casta est, quæ peccare possēt, si vellent: tamen non vult, quòd castitatis amore retineatur, Dei que præsentia illi, sicut Susannæ instar fræni sit. Non verò zelum conuenientem, & æquum; sed nimium, & imprudentem vetamus. Iustum enim est, vt in libro Canticorum scribitur, mulierem signatam esse vnico marito sui d *signaculo*, ne aliud admittat; & sibi persuadere, *duram esse, sicut infernum, emulationem*, ad puniendum irremissibiliter admissum aduersus hæc errorem. Et, vt ait Salomon, *zelum & furorem viri non parciturum, in die vindictæ, nec cuiusquam precibus acquieturum, nec pro redemptione dona plurima suscepturum:* Nam iuxta legis antiquæ consuetudinem, non erat sacrificium vllū pro adulterij propitiatione institutum, sed certissima mortis pœna erat in adulteras decreta: quam Dominus mulieres etiam scire cupiebat: vt supplicij huius metu à peccando auocarentur. Neque legis Evangelicæ perfectioni repugnat, quòd viri, iustitiæ leges seruantes, hunc animū præferant, vt vxores suas hoc pacto ab adulterij crimine deterreant. Tamen si, commissio iam delicto, Salomonis sententiæ non repugnet, quòd precibus placetur, & vxori reconcilietur, quædo scilicet prudentia & Christiana charitas id postularint, memor benignè illius sententiæ, quam per Ieremiam Dominus olim protulit: *si demiserit vir vxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum, nunquid reuertetur ad eam: vltra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te dicit Dominus.*

Virorum
gras or.

Eccl. 9. 1.

Ita Iansen
sine Ma-
ria.

Nimia cu-
stodia noxia
Lib. 1. cõtra
Iouinian.

cc

cc

cc

Zelus sic
moderatus.
d Can. 8. 6.

Pro. 6. 34.

Misericor-
dia soror In-
stittie.

1er. 3. 1.

§. IV. *Zelus Dei aduersus adulteros.*

QUID QUID haecenus hoc capite dictum est, confirmemus egregia illa historia de Abraham & Sara, quando, fame inualescente, coacti sunt in Aegyptum, ac deinde in Palaestinam transire. metuens quippe Abraham, ne, si Pharaon Aegyptiorum Rex, & Abimelech Geraræ regulus, Saram esse ipsius uxorem cognouissent, necem ipsi machinarentur, quò sibi eam copularent; orat enim pulchritudine eximia, suadebat coniugi, ut a sororem se duntaxat esse diceret. Reges verò Saram in aulam admittentes, quò illam sibi in uxorem adoptarent, egregias pœnas Deo dedere, donec illam legitimo coniugi restituerent. Quae in re (aduertente Sancto Ambrosio) documenta præclara, & proposito nostro conuenientia delitescunt.

Primum: Deum zelosum esse castitatis coniugalis protectorem, & terribilem adulterij, etiam occultissimi, vindicem. Nemo (inquit) uxorem alterius tangere præsumat, sperans delictum suum occultum, aut impune futurum: neque dicat: Maritus absens est, nihil de hoc resciscet. Adest enim Præsul coniugij DEVS, quem nihil latet, cuiusque manus nemo effugiet: qui mariti etiam absentis partes agit, & super familiam excubat; & reum, antequam, quod voluerit, efficiat, comprehendit: nouit enim quodlibet peccatum, & etiam adhuc in corde latens. Dic mihi adulter, putasne, te Deum posse fallere, quamuis forsitan maritum fallas? & mariti manus effugiendo, æternum te posse iudicem euadere, qui iniuriam mariti infirmi, & ignorantis horrendo supplicio vindicabit?

PRÆCLARVM huiusce rei testimonium fuerunt plagæ & flagella, quibus DEVS in Pharaonem & Abimelech, Abraham uxorem sibi vindicantes animaduertit: quod tamen maxime mirandum est, cum duo illi Reges ignorantia hac in re laborantes, credidissent, Saram, non uxorem, sed sororem Abraham esse: quam propterea in uxorem habere volebant. Sed DEVS tamen matrimonij honoris est æmulator, ut ad eò etiam cum ignoranter aliquid aduersus illud inuenteretur, præmissis supplicio & plagis, illud amoliri conetur: ne res effectum consequatur. Mox enim, atque Sara aulam subijt (ut bene aduertit Theodoretus) vtrumque Regem graui morbo percussit DEVS, ne ad illam accederent. Pharaonem verò *seueriori* percussit flagello, eò quòd maiori arderet concupiscentia; *mitiori* verò Abimelech, eò quòd vir esset iustus, & sincera mente procederet. Nec verò mysterio caret ipsius Abimelech, omniumque domesticorum eius castigatio: efficit enim DEVS ut nulla vxorum, & ancillarum eius parere potuerit, quamuis vehementissimos cruciatus & tormenta experirentur: iusta enim & conueniens adultero pœna est; ut, cum alienam sibi;

vendi-

a Gen. 12, 12.
c. 20. 4.Li. 1. de Abr.
c. 2.

1.

Deus adul-
terij vindex.

>>

>>

>>

>>

>>

>>

2.

Deus pœnis
praenunt a-
dulteris.In catena
in Genesim.Ex Amb. li.
1. de Abrab.
c. 7.Pœna adul-
terij iusta.

vindicare mulierem conatur, è propria fructus nullos sulcipiat: vel illa cruciatum illi & dolorem adferat.

TERTIVM hinc sequitur documentum, quòd maritis *iustis*, & verè Deum colentibus insignis est consolationis. si enim illi fidant, remque suam totam ei committant, ipse vxorem familiamque illorum tuebitur, proque illorum honore & fama decertabit. Hac fide nixus Abraham, intrepidè, & prudenter in prædictum periculum, quod euadere non poterat, se coniecit: Et ecce, DEVS illius causam in se suscepit, quod verbis illis insinuauit, quibus Abimelech de nocte est allocutus: *Nunc ergo redde viro suo uxorem, & orabit pro te, & viues, quia Propheta est.* Quasi diceret, vide & considera, virum hunc insigni *sanctitate* præditum esse: & propterea causam illius me suscipere, quam primum ergò illi vxorem intactam redde: quia sua te oratione plagis & cruciatibus tibi alias destinatis eripiet. Vnde infert Ambrosius, *eum, qui Deum sequitur, semper securum esse, & idcirco DEVM omnibus donis præferendum, vt qui ea det dataque conferuet.* Hac fiducia nixi coniuges zelum suum indiscretum moderentur oportet, memores sententiæ illius Apostoli: *b omnem sollicitudinem vestram proicietes in Deum, quoniam ipsi cura est de vobis.* perinde ac si diceret: solliciti duntaxat sitis, quantum rebus vestris conueniat, ne Deum tentetis, nimiam sollicitudinem seponite, eamque in Deum proiците? cuius erit prospicere & videre, quo vestra pertingere nequibit. Quoniam autem vos pericula omnia occurrentia tollere & impedire non potestis: Deo confidite, qui eadem auferet, vosque serua-bit immunes.

SED finem faciamus, attendentes, quanto odio Abimelech Rex quamuis gentilis, & sola lege naturali vtens, adulterium prosequeretur. primo namque cum Abraham exostulauit, quod huic adulterij periculo ipsum expoluisset, dicens: *Quid fecisti nobis? quid peccauimus in te, quia induxisti super regnum meum peccatum grande?* In quo, quid de adulterij grauitate sentiret, aperte demonstrauit, dum illud peccatum grande nuncupauit, & totius regni detrimentum: cum ob adulterium Regis vniuersum soleat regnum castigari; vt exemplo esse potest regnum Israel, quod ob Dauidis adulterium durissima flagella subiit. *Saram* quoque reprehendit, quod non aperuisset, Abrahamum suum coniugem esse, sed fratrem finxisset; melius, inquit, est, vt coniugem tuam, voces. *Et hoc erit tibi in velamentum oculorum,* ne quis eorum venustate deceptus, in cui concupiscentiam ardeat. nemo siquidem, vbi coniugata te esse compererit, tuam pulchritudinem concupiscet. Et quocumque perrexeris, memento. te iam secundò deprehensam: in posterum verò idè ne feceris. Quo factò Rex euidenter demonstrauit, quam per vniuersum regnum suum honesta conuersatio vigeret, quamque infame, &

execran-

Deus pugnat pro iustis.

b i. Pet. 5. 7.

Deo curam commissa.

Adulterij grauitas in lege natura nota.

Ita Caietan interpretatur.

*Ham. 45. in
Gen.
Bonum no-
men.*

*Velamen
oculorum.
Vide Peric.*

c Gen. 20. 6

*Bona inten-
tio seruat
iustos.*

*Carnalia
non sine
culpa.*

execrandum esset omnibus adulterium, credebatur enim sufficere, ne quis Saram vel contingere auderet, si duntaxat, coniugio se copulatam diceret. Denique insignia in Abraham munera & Saram contulit, quæ in testimonium forent & indicium (vt narrat Chrysostomus) intactam illam ab se dimitti; simul etiam præcepit, vt hoc per vniuersum regnum promulgaretur, ne aliquam sinistra suspicandi occasionem suis daret; sed vt omnibus de rei veritate constaret; tum, quod Sara honor integer maneret; tum, ne quid detrimenti *suum* inde nomen acciperet (Nam sinistra de Rege fama in vniuerso regno sparsa, facile illius nomen macularet. Dona item hæc, inquit, tibi profuerint ad velamina oculorum tuorum, & ancillarum tuarum comparanda, ne viri pulchritudine vestra capiantur, & tanquam laqueis siue pedicis irretiantur,

Hæc sunt documenta, quæ bonus ille Rex Christianis Regibus reliquit vt conjugalem castitatem non in se ipsis duntaxat sed in vniuerso regno zelent; cuius virtutem Deus calculo suo probauit dicens *c Ego scio, quod simplici corde feceris; & ideo custodui te, ne peccares in me; & non dimisi, vt tangeres eam.* Quibus in verbis, vt Theodoretus ait, ostendit Dominus, bonam iustorum intentionem in causa esse, cur à peccatis præferentur, nec vllam proximo iniuriam inferant, cum bonam Abimelechi intentionem videns, qua Saram sibi in coniugem accipere cogitabat, illi reuelauit, ne hoc faceret; quod iam matrimonio iuncta esset. At quoniam in rebus carnalibus semper aliqua culpa committitur, voluit Abraham pro illo orare, cuius precibus permotus, delictum remisit, & à puniendo manum continuit.

CAPVT VI.

CASTITATEM CONIUGALEM A PVLCHRITVDINE & ornamento corporis impugnari, ab anima verò pulchritudine conseruari.

AMETS I coniugum castitas à fortissimis validissimisque hostibus oppugnetur, aduersus quos in sequenti Tractatu de continentia omnibus communi, varia tum ad oppugnandum, tum ad propugnandum arma producemus, duos tamen aduersarios habet secretos admodum & occultos, qui eodem ipso, quod ad statum suum spectat; illam impetere & impugnare solent. *Primus* est pulchritudo exterior, ob quam non exiguum matrimonio onus, & molestia accedit: si enim